

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поведінкові фінанси

(факультетська вибіркова навчальна дисципліна)

Розробник: Людмила КАПАСВА, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент

Назва навчальної дисципліни	Поведінкові фінанси
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Факультетська вибіркова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Капаєва Людмила, кандидат економічних наук, доцент <i>Контакти:</i> ауд. 12 (приміщення деканату обліку та фінансів) <i>e-mail:</i> liudmyla.kapaieva@pdaa.edu.ua , тел.. 050-32-77-840, https://www.pdau.edu.ua/people/kapayeva-lyudmyla-mykolayivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність	035 Філологія <i>ОПП Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська;</i> 052 Політологія <i>ОПП Політологія;</i> 071 Облік і оподаткування <i>ОПП Облік і оподаткування;</i> 072 Фінанси, банківська справа та страхування <i>ОПП Фінанси, банківська справа та страхування;</i> 242 Туризм <i>ОПП Туризм;</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Філософія

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: поглиблення теоретичних основ та набуття практичних навичок з поведінкових фінансів для прийняття індивідуальних фінансових рішень та аналізу поведінки суб'єктів фінансів та ідентифікування поведінкових факторів, які впливають на фінансові ринки і компанії.

Основні завдання навчальної дисципліни: усвідомити роль та значення поведінки індивідуумів у прийнятті фінансових рішень; вміти аналізувати ситуацію при прийнятті фінансових рішень для визначення поведінкових особливостей; вміти аналізувати інформацію з застосуванням особливостей сприйняття інформації суб'єктами фінансів; вміти застосовувати моделі та теорії поведінкових фінансів на практиці для прийняття фінансових рішень.

Компетентності:

Загальні (ЗК):

ЗК 2. Вміти виявляти, ставити, вирішувати професійні та життєві проблеми на сонові етикоестетичних міркувань (мотивів).

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, вміння виявляти, формулювати та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність, бути критичним і самокритичним).

ЗК 19. Здатність приймати ефективні фінансові рішення з урахуванням динамічних змін зовнішнього середовища.

Програмні результати навчання:

РН 1. Розуміти закономірності та особливості розвитку особистості, сутність психічних явищ; аналізувати комунікативну діяльність співрозмовника; ефективно використовувати вербальні та невербальні засоби комунікацій у професійній діяльності, модифікувати висловлювання відповідно до культурних особливостей співрозмовника, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

РН 17. Уміти ефективно використовувати теоретико-методичний та управлінський інструментарій для вирішення практичних завдань; володіти належним рівнем фінансової культури, раціоналізації фінансової поведінки та професійного зростання.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Тема 1. Виникнення та розвиток вчення про поведінкові фінанси.	14	2	2	10	14	2	-	12
Тема 2. Традиційні та поведінкові фінанси: аспекти взаємовпливу.	14	2	2	10	14	-	-	14
Тема 3. Сучасні теорії поведінкових фінансів.	28	4	4	20	28	2	-	26
Тема 4. Сучасні методи вивчення поведінки населення.	16	2	4	10	16	-	-	16
Тема 5. Поведінкові фінансові рішення домогосподарств.	16	2	4	10	16	-	2	14
Тема 6. Поведінкові фінанси і фінансовий ринок.	16	2	4	10	16	-	-	16
Тема 7. Поведінкова теорія фірми.	16	2	4	10	16	-	-	16
- у т. ч. індивідуальні завдання	-	-	-	-	50	-	-	50
Усього годин	120	16	24	80	120	4	2	110

Оцінювання результатів навчання

Форми оцінювання результатів навчання

Денна форма

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	
РН 1	14	14	7	15	50
РН 17	14	14	7	15	50
Разом	28	28	14	30	100

Заочна форма

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	
PH 1	2	29	1	18	50
PH 17	2	29	1	18	50
Разом	4	58	2	36	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назви тем	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти									
	Денна форма					Заочна форма				
	Виконання практичних завдань	Завдання самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	Разом	Виконання практичних завдань	Завдання самостійної роботи	Опитування	Розв'язування тестів	Разом
Тема 1. Виникнення та розвиток вчення про поведінкові фінанси.	4	4	2	-	10	-	4	-	-	4
Тема 2. Традиційні та поведінкові фінанси: аспекти взаємовпливу.	4	4	2	-	10	-	4	-	-	4
Тема 3. Сучасні теорії поведінкових фінансів.	4	4	2	10	20	-	4	-	-	4
Тема 4. Сучасні методи вивчення поведінки населення.	4	4	2	-	10	-	4	-	18	22
Тема 5. Поведінкові фінансові рішення домогосподарств.	4	4	2	10	20	4	4	2	-	10
Тема 6. Поведінкові фінанси і фінансовий ринок.	4	4	2	-	10	-	4	-	-	4
Тема 7. Поведінкова теорія фірми.	4	4	2	10	20	-	4	-	18	22
Контрольна робота						-	30	-	-	30
Разом	28	28	14	30	100	4	58	2	36	100

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 120 год.

Кількість кредитів – 4.

Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувачі вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої/міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визнання та пере зарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансфертної системи. Організаційні процеси навчання за програми академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. *Виникнення та розвиток вчення про поведінкові фінанси.*

Класичні (раціональні) фінанси. Моделі раціональної поведінки: переваги і недоліки. Поведінкова парадигма раціональності індивідууму.

Поведінкова економіка як новий напрям економічної науки.

Поняття поведінкових фінансів. Міждисциплінарний підхід в оцінці поведінкових факторів. Місце поведінкових фінансів у поведінковій економіці. Вплив психології на теорію поведінкових фінансів. Соціологія та поведінкові фінанси.

Історія виникнення вчення про поведінкові фінанси. Наукові дослідження у сфері поведінкових фінансів. Історія виникнення науки «Поведінкові фінанси».

Тема 2. *Традиційні та поведінкові фінанси: аспекти взаємовпливу.*

Традиційні фінансові парадигми раціональності індивідуумів. Прийняття рішень з точки зору традиційних фінансових парадигм. Розбіжності класичних фінансових теорій та прикатики прийняття інвестиційних рішень. Психологічна теорія прийняття рішень.

Теорії, пов'язані з ризиками на фінансових ринках. Теорія вибору. Вподобання людини та раціональність і ефективність ринку. Припущення поведінкових фінансів: поєднання раціональних та нераціональних рішень, соціальна відповідальність, ірраціональність поведінки інвесторів, неефективність ринків.

Тема 3. *Сучасні теорії поведінкових фінансів.*

Поведінкові фінанси: зміст та завдання. Макро-поведінкові фінанси. Мікро-поведінкові фінанси. Взаємозв'язок поведінкових фінансів з іншими науками.

Характеристика теорій поведінкових фінансів. Закономірності поведінки окремих індивідуумів в умовах невизначеності та ризиків функціонування. Теорія перспектив. Теорія поведінки інвесторів на фондовому ринку. Теорія шумової торгівлі. Теорія впливу психологічних якостей трейндера на ефективність його роботи. Методи вивчення процесів прийняття фінансових рішень.

Теорія перспектив. Процес прийняття фінансових рішень в умовах невизначеності та ризику. Виникнення і зміст теорії перспектив. Експериментальні висновки теорії перспектив. Характеристика ефекту невизначеності.

Теорія когнітивної помилки. Поняття і причини виникнення когнітивної помилки: обмежена раціональність, брак часу, емоційні і соціальні фактори. Інформаційний фактор та його вплив на прийняття фінансових рішень. Емоційні фактори, що впливають на фінансову поведінку інвесторів. Вплив соціальних факторів на прийняття фінансових рішень інвестором. Концепція евристик або закономірності в ірраціональній поведінці інвесторів.

Сприйняття та інтерпретація інформації людиною. Ефекти визначення репрезентативності. Ефект оцінки ступеня доступності прикладів. Ефекти коригування та прив'язки (якоріння). Прогнозні наслідки. Теорія спонукання. Теорія подвійного процесу прийняття рішень.

Теорія фреймінгу. Теорія евристичних спрощень.

Розбіжності між теоретичними (експериментальними) підходами та практичними аспектами. Роль емоцій у прийнятті рішень. Психологія особистості та схильність ризикової поведінки. Характерні особливості менталітету особистості. Співвідношення інтуїції та досвіду.

Тема 4. *Сучасні методи вивчення поведінки населення.*

Соціологія фінансової поведінки населення. Поняття фінансової поведінки населення. Підходи у вивченні логіки фінансової поведінки населення. Моделі заощаджувальної поведінки населення. Функції споживання. Мотиви населення при здатності до заощаджень, інвестування та споживання. Піраміди Понці. Особливості вивчення поведінки учасників фінансової піраміди.

Мотиви споживача при отриманні фінансових послуг. Процес прийняття рішення при придбанні фінансових послуг. Довіра до інститутів надавачів фінансових послуг. Вплив на споживача фінансових послуг через маркетинг, рекламу та ін.. Недобросовісна поведінка надавачів фінансових послуг. Застосування цифрових технологій для стимулювання споживання. Способи захисту від недобросовісних та агресивних методів надання фінансових послуг.

Тема 5. *Поведінкові фінансові рішення домогосподарств.*

Поведінкові фактори, які впливають на фінансові рішення домогосподарств. Інвестиційна діяльність домогосподарств. Світові моделі та інвестиційна поведінка населення в різних країнах. Фінансові активи домогосподарств: зарубіжний і вітчизняний досвід. Стратегії зменшення впливу негативних поведінкових факторів на процес прийняття фінансових рішень.

Тема 6. *Поведінкові фінанси і фінансовий ринок.*

Поведінкові правила фондового ринку. Зовнішні фактори та поведінка інвесторів. Роль масових очікувань та їх вплив на поведінку інвестора. Мотиви збиткової ринкової активності. Вплив податкової політики на поведінку інвесторів. Ефект зараження. Поведінковий підхід до фінансових ринків.

Теорія обмеженого арбітражу (limited arbitrage). Неефективність ринків з точки зору обмеженого арбітражу. Роль арбітражних операцій в установленні рівноваги на фінансових ринках. Дослідження реальних кордонів арбітражу.

Теорія настрою інвесторів (investor sentiment). Критерії відбору інформації та прийняття рішень. Ринкова ціна як важливий носій інформації.

Гіпотеза про «неефективність ринку». Теорія поведінки інвесторів: «ефект консерватизму» і «ефект компетентності». Теорія шумової торгівлі. Діяльність «шумових трейдерів». Теорія ефективності операцій трейдера. Психологічні аспекти роботи трейдера на фондовому ринку.

Тема 7. Поведінкова теорія фірми.

Теоретичні положення теорії фірми. Психологія агентів і принципалів. Фірма в поведінковій теорії. Модель обмеженої раціональності. Модель змінної раціональності. Сучасний розвиток поведінкової теорії фірми.

Значення поведінкового підходу для управління корпоративними фінансами. Внутрішні та зовнішні поведінкові фактори впливу на корпоративне управління фінансами. Максимізація вартості фірми та поведінкові теорії. Дивідендна політика фірми з точки зору поведінкових фінансів. Приклади поведінкового впливу на прийняття корпоративних фінансових рішень. Роль факторів ризику в корпоративному фінансовому управлінні.

Політика виставлення балів

Форма, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання вправ на практичних заняттях (діапазон 0-4 бали);

4 бали	правильне виконання;
3 бали	в цілому правильне виконання, з незначною кількістю помилок;
2 бали	неповне виконання з значною кількістю помилок;
1 бал	виконання задовольняє мінімальні критерії, студент робить принципові помилки;
0 балів	студент не виконав завдання

- розв'язування тестів (діапазон 0-10 балів – оцінюється за питомою вагою наданих вірних відповідей шляхом тестування на онлайн-платформі MOODLE);

- опитування (діапазон 0-2 бали):

2 бали	здобувач вищої освіти надав відповідь;
1 бал	здобувач вищої освіти надав часткову відповідь;
0 балів	здобувач вищої освіти не надав відповідь

- виконання завдань самостійної роботи – діапазон 0-4 бали:

4 бали	правильне виконання;
3 бали	в цілому правильне виконання, з незначною кількістю помилок;
2 бали	неповне виконання з значною кількістю помилок;
1 бал	виконання задовольняє мінімальні критерії, студент робить принципові помилки;
0 балів	студент не виконав завдання

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за 4-х бальною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Незараховано
0-34	F	

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Адаменко А.С. Сутність поведінкових фінансів та їх зв'язок з іншими науками. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/71.pdf>
2. Гайдаржийська О.М., Щепіна Т.Г., Масюк І.І. Поведінкові фінанси та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №3/1. URL: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.3\(1\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2020.3(1).4) <http://efp.in.ua/uk/journal-article/380>
3. Ілляшенко П. Поведінкові фінанси: інвестиції домогосподарств та прийняття рішень про позички. URL: https://www.researchgate.net/publication/323446053_Povedinkovi_finansi_investicii_domogospodarstv_ta_prijnatta_risen_pro_pozicki
4. Карпінський Б. А. Фундаменталізація поведінкових фінансів у системі домінантної взаємодії державотворчого патріотизму нації URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-2_0-pages-347_355.pdf
5. Набатова О.О. Від гіпотези ефективних ринків до теорії поведінкових фінансів. *Економічна теорія та право*. 2018. №3(34). С. 36-48. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/36-48.pdf>
6. Харабара В. М., Грешко Р. І., Третьякова О. В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8814> (дата звернення: 17.12.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.105
7. Харабара В.М., Грешко Р.І., Третьякова О.В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. *Ефективна економіка*. 2021. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/107.pdf

Допоміжні

1. Возняк Г.В., Бенівська Л.Я. Обґрунтування поведінкових закономірностей прийняття рішень суб'єктами фінансово-економічних відносин на регіональному рівні. *Регіональна економіка*. 2021. №1(99). С. 72-80. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-1-8>. https://re.gov.ua/re202101/re202101_072_VoznyakHV,BenovskaLYa.pdf
2. Кужелев М.О., Нечипоренко А.В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорацій: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. №2. С. 154-186. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2018.154-168>
3. Повод Т.М., Адвокатова Н.О. Поведінкова економіка: сутність та концептуалізація поняття. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (2), 213-221. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/68>
4. Циганова Н.В. Взаємодія суб'єктів фінансового ринку в умовах поведінкової економіки. *Науковий погляд: економіка та управління. Гроші, фінанси і кредит*. 2019. №2 (64). С. 174-184.: URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-2-64-21>
5. Циганова Н.В. Взаємодія суб'єктів фінансового ринку в умовах поведінкової економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. №2 (64). С.174-184. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2019/2_64_2019/23.pdf

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Онлайн-видання ФІНГВІН: <https://www.fingvin.guru>
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України : minfin.gov.ua.
3. Офіційний веб-сайт Національного банку України : bank.gov.ua.